Deo, non eſt inordinatio, quamvis iſto actu non amem Deum. Et ratio horum omnium a priori eſt, quia non ſemper tenemur elicere actus perfectiſſimos. Deinde inordinatum non eſt plus fugere pœnam quam culpam, ſi ſimul reipſa fugiatur culpa quam pœna, quod hic fit, nam attritus odit quidem magis pœnam quam culpam, in quantum ex odio pœnæ movetur ad odium culpæ, ſub alia tamen ratione etiam magis odit culpam quam pœnam, in quantum ordinat odium pœnæ ad odium culpæ, eoque utitur tanquam medio ad fugiendam culpam.

807 *Inſt.* 2. Inordinatum eſt ordinare Deum ad creaturam tanquam medium ad finem: ergo etiam inordinatum eſt ordinare deteſtationem culpæ ad evitationem pœnæ: hoc autem facit attritus, nam ideo deteſtatur culpam, ut effugiat pœnam: ergo. R. Dato ant. n. conſ. Omnis creatura neceſſario eſt propter Deum, & Deus neceſſario eſt finis ultimus omnis creaturæ, hinc inordinatum eſſet velle uſurpare Deum tanquam medium ad creaturam: e contra tam deteſtatio peccati quam evitatio pœnæ poteſt eſſe vel medium vel finis proximus ad aliquid aliud obtinendum, dummodo ultimate tendant ad Deum: deteſtatio autem peccati eſt medium aptiſſimum ad evitationem pœnæ: ergo non eſt inordinatum ordinare deteſtationem peccati ad evitationem pœnæ tanquam ad finem proximum. *Dixi*, Dato ant. nam honeſte opto Deum mihi, item honeſte ordino amorem Dei ad meam beatitudinem, & hoc ſenſu ordino Deum ad me tanquam ad finem, cui, proximum, itaut, non excludam, quominus ſaltem per alium actum me ipſum ordinem ad ipſum Deum tanquam finem, cui, ultimatum. Et univerſaliter loquendo non eſſe inhoneſtum aliquid perfectius ordinare ad aliquid minus perfectum, patet in plurimis exemplis, nam Incarnatio Verbi eſt ordinata ad ſalutem hominum, Sacrificium Miſſæ ſæpe ordinatur ad obtinendam ſanitatem corporis, &c. cum tamen illa priora ſint ſecundum ſe perfectiora.

808 *Objic.* 5. Actus diſponens ad juſtificationem debet eſſe voluntarius: ſed attritio ex ſolo metu concepta non eſt voluntaria, quia metus cauſat involuntarium: ergo. Reſp. n. min. cujus probationem diſtinguo, metus cauſat involuntarium ſimpliciter, n. involuntarium ſecundum quid, tranſeat: ſicuti autem voluntarium ſimpliciter ſufficit ad peccandum, ita etiam ad honeſte & ſupernaturaliter operandum. *Dixi*, tranſeat, quia ſic debet ſubdiſtingui: Metus retrahens in oppoſitum illius, ad quod voluntas inclinat, cauſat involuntarium ſecundum quid, c. Metus impellens ad illud ipſum, ad quod voluntas de facto inclinat, cauſat involuntarium ſecundum quid, n. nam hic metus potius auget voluntarium, non aliter ac concupiſcentia, ſicuti ſi libenter volenti bibere miner mortem, niſi bibat, hic metus mortis non facit potum minus ſed potius magis voluntarium. Jam vero metus gehennæ movet ad hoc ipſum, ad quod voluntas de facto inclinat, nam voluntas pœnitentiæ inclinat ad delendum peccatum, ex iſto enim fine atteritur & pœnitet: ergo metus gehennæ movet ſecundum inclinationem voluntatis: ergo non cauſat involuntarium nequidem ſecundum quid.

809 *Inſt.* 1. Qui ex metu naufragii projicit merces, habet metum impellentem ad projiciendas merces, & tamen hic metus cauſat involuntarium ſecundum quid: ergo metus etiam impellens cauſat involuntarium. Reſp. Per metum impellentem intelligo eum, qui movet ad hoc, quod eſt conforme inclinationi voluntatis, metus autem impellens ad ejiciendas merces ordinarie eſt contra inclinationem voluntatis, quia ratione damni vellet non ejicere, adeoque metus ille ratione damni ex projectione ſecuturi debet dici eſſe abſolute retrahens, & contra inclinationem voluntatis, adeoque cauſat projectionem ſecundum quid involuntariam. Quod ſi abeſſet metus damni, uti ſi alius ſimul navigans ei ſponderet dare triplum pretium mercium projectarum, projecto nequidem ſecundum quid eſſet involuntaria.

810 *Inſt.* 2. Talis projiciens merces communiter eſt ita diſpoſitus, ut non vellet non proijcere, ſi abeſſet periculum naufragii: ergo ſimiliter qui ex metu gehennæ vult abjicere peccatum, ſic eſt diſpoſitus, ut vellet non abjicere, ſi abeſſet metus gehennæ. Reſp. n. conſ. In projiciente merces eſt metus damni retrahens a projectione mercium, uti ſupponitur, e contra in attrito eſt metus tantum impellens. Deinde illa inefficax volitio retinendi merces eſt illicita, & non impedit, quo minus reipſa projiciat merces ac evadat periculum: ergo in projiciente merces ſtat cum efficaci volitione projiciendi inefficax volitio non projiciendi, ſi abeſſet metus damni, ſicuti in ægroto ſtat volitio inefficax non ſumendi medicinam, ſi aliter poſſet obtinere ſanitatem, quia nempe hæc volitio inefficax non impedit, quo minus medicina operetur ſanitatem. In attrito eſt oppoſitum, nam volitio illa non abjiciendi peccatum ſi abeſſet metus gehennæ, eſſet novum peccatum, ſicque impediret, quominus abjiceretur peccatum & evaderetur gehenna: ergo cum efficaci attritione ex metu gehennæ non ſtat volitio etiam inefficax non abjiciendi peccatum, ſi abeſſet metus gehennæ. Itaque ad dignoſcendum, an volitio efficax alicujus objecti patiatur ſecum volitionem inefficacem oppoſiti, hæc eſt univerſalis regula, quod tum patiatur, ſi non impediat obtentionem finis per volitionem efficacem intenti. E contra ſi hanc obtentionem impediat, non compatiatur, ſed excludat.

811 *Inſt.* 3. Ergo attritio ex metu gehennæ nihil habebit involuntarii. Reſp. Nihil habebit involuntarii ratione metus gehennæ, qui impellit, c. ratione alterius diſplicentiæ inefficacis, quæ comitatur, n. cum enim omnis actus honeſtus fugæ, qualis eſt attritio, imo & contritio, ſit partim deteſtatio mali inhoneſti, cujus fruitio eſt delectabilis, partim proſecutio boni honeſti, cujus adeptio eſt moleſta, communiter habet, aut ſaltem habere poteſt concomitantem aliquam inefficacem diſplicentiam carendi iſto delectabili, & amplectendi illud moleſtum: hæc tamen inefficax diſplicentia non debet explicari per comparationem ſerviliter ſervilem, per quam vellet peccatum, niſi metueret gehennam, ſed per inefficax deſiderium obtinendi juſtificationem ſine difficultate & moleſtia, quod inefficax deſiderium eſt homini quaſi connaturale, & neceſſarium, ideoque nullum eſt peccatum.

812 *Objic.* 6. Maxime naturale eſt homini ſperare præmium & timere pœnam: ergo actus ex ſpe præmii vel ex timore pœnæ non eſt ſupernaturalis. Reſp. Maxime naturale eſt homini ſperare, & timere, ſicuti oportet utiliter ad ſalutem, n. ſine utilitate ad ſalutem, c. ant. & n. conſ. nam etiam maxime naturale eſt homini diligere parentes, alere filios, conſervare propriam vitam, timere offenſam Dei, & tamen illi actus poſſunt eſſe ſupernaturales. Ratio a priori eſt, quia gratia non eſt contra, ſed ſecundum naturam recte ordinatam: ergo ex hoc, quod aliquid ſit ſecundum naturam recte ordinatam, non ſequitur non eſſe ſecundum gratiam & ſupernaturale. Ut tamen ejuſmodi actus ſint ſupernaturales, non debent reſiſtere in fine naturæ, ſeu in conformitate cum natura rationali præciſe, ſed debent ulterius tendere ad conformitatem cum ratione æterna, uti *num.* 792. dictum eſt.

Inſt. Talis attritio concepta ex metu gehennæ, pro objecto formali habet peccatum, pro formali habet malum gehennæ: ergo totum ejus objectum eſt mere naturale: ergo ipſa non eſt ſupernaturalis. Reſp. Pro formali habet malum gehennæ, ſed propoſitum per finem ſupernaturalem, tanquam infligendum a Deo, ſecundum dicta *lib.* 2. *num.* 19. ſub quo reſpectu habet rationem objecti ſupernaturalis, & ideo in actum circa tale objectum influet principium ſupernaturale, quod in iſtum actum refundet ſupernaturalitatem.

813 *Q.* 100. *An attritio ex ſpe præmii, vel etiam ex ſolo metu pœnæ concepta poſſit eſſe abſolute efficax & poſitive excludere omnem voluntatem peccandi?* Reſp. Negant *Lupus, Farvacq. Caſtorienſis, Le Drou & alii*; ſed affirmandum eſt & *probatur* 1. auctoritate, nam Exod. 20. v. 20. dicitur: *Venit Deus, ut terror illius eſſet in vobis & non peccaretis.* Pſ. 111. v. 1. *Qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis.* Prov. 14. v. 16. *Sapiens timet & declinat a malo.* Eccli. 1. v. 27. *Timor Domini expellit peccatum.* Joannis 5. Significavit Chriſtus timore mali poſſe excludi voluntatem peccandi, quando languido dixit: *Jam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Trid. *ſeſſ.* 6. *can.* 8. ait: *Si quis dixerit gehennæ metum, per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe, &c. anathema ſit*: ergo ſecundum *Trid.* vi metus gehennæ *a peccando abſtinemus*: *ſeſſ.* 14. *de Pœn. cap.* 4. dicit, quod attritio prout diſtincta a contritione, diſponat ad gratiam in Sacramento impetrandam, *ſi voluntatem peccandi excludat*: ergo ſupponit poſſe excludere, alioquin loqueretur inepte, ac ſi dicerem, homo eſt brutum, ſi ſit equus; homo poteſt volare, ſi habeat alas ad volandum aptas, ſuppoſitio enim talium conditionum eſt de re impoſſibili vel aperte falſa. *Alex. VII.* in Decreto, quod referam *num.* 875. dicit: *Attritio quæ concipitur ex metu gehennæ, excludens voluntatem peccandi*: ergo manifeſte ſupponit poſſe excludere. SS. PP. nominatim *Hieron. Cyprian.* cum *Origene, Baſilius, Ambroſ. Proſper* apud *Le Dent a num.* 62. docent timorem gehennæ poſſe eſſe efficacem in ordine ad excludendam voluntatem peccandi: & ſpecialiter ita ſenſiſſe *S. Auguſt.* fuſe defendit Boſco *fol.* 3. *concl.* 3. ſic enim *lib. de Geneſi contra Manich. cap.* 28. ait: *Nihil ſic retinet homines a peccatis, quemadmodum imminentis mortis cogitatio.* S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 19. *art.* 2. O. ait: *Homo propter mala, quæ timet, ad Deum convertitur eique inhæret. Quæſt.* 17. *art.* 8. O. *Aliquis introducitur ad amandum Deum per hoc, quod timens ab ipſo puniri ceſſat a peccato. Par.* 3. *quæſt.* 85. *art.* 5. O. *Tertius eſt motus timoris ſervilis, quo quis timore ſuppliciorum a peccatis retrahitur.* Catechiſmus Rom. *de Pœn. cap.* 5. poſtquam locutus eſt de contritione perfecta, ſubdit, *quamquam ſi id minus conſequi nobis liceat, ut perfecta ſit, vera tamen & efficax contritio eſſe poteſt.* Et quod non intelligat contritionem imperfectam, attamen procedentem ex motivo charitatis, uti explicat Le Drou *d.* 4. *cap.* 4. §. 5. ſed intelligat attritionem ex inferiori motivo etiam pœnarum conceptam, patet ex verbis, quæ ſtatim addit, *ſæpe enim uſuvenit, ut quæ ſenſibus ſubjecta ſunt, magis quam ſpiritualia nos afficiant.* Accedit pius aſceta, Thom. de Kempis *De Imit. Chriſti lib.* 1. *cap.* 24. *Bonum eſt, ut ſi necdum amor a malo te revocat, timor gehennalis coërceat.* Similiter S. Iſid. *lib.* 2. *ſent. cap.* 8. ait: *Ante neceſſe eſt timore converti ad Deum, ut metu futurarum pœnarum carnales illecebræ vincantur.*

814 *Probatur* 2. Ratione, quia poteſt dari tale deſiderium cœli, & talis metus inferni, qui determinet ad abſolute adhibenda media neceſſaria pro obtinendo cœlo, & pro declinando inferno, ſi enim dari poſſit in homine tale deſiderium boni temporalis, & talis metus mali corporalis, qui determinet ad abſolute adhibenda media neceſſaria pro obtinendo illo bono, & pro evitando illo malo, multo magis reſpectu beatitudinis & damnationis æternæ, quæ ſciuntur habere plus efficaciæ ad movendum ratione majoris bonitatis vel malitiæ ſuæ: atqui medium obtinendi cœlum & declinandi infernum eſt fugere omne mortale: ergo poteſt dari deſiderium cœli & metus inferni abſolute determinans ad fugiendum omne mortale: ergo etiam dari poteſt attritio efficax ex illis motivis concepta. Itaque ratio a priori hæc eſt, quia intentio efficax finis infert electionem medii neceſſarii: ſed attritio ex ſpe vel metu eſt intentio efficax obtinendi beatitudinem aut declinandi infernum, medium autem ad iſta neceſſarium eſt vitare omne mortale, propter quod Deus negat beatitudinem vel infligit infernum: ergo attritio ex ſpe beatitudinis vel ex metu inferni infert electionem vitandi omne mortale.

815 *Reſpondent* 1. Metum tantum excludere peccata externa, non autem interna. *Contra eſt* 1. nam ratio allata *num.* 814. & reliqua argumenta probant excludere omnia mortalia: ergo etiam interna. 2. *Trid. num.* 795. relatum directe concludit contra *Lutherum*, uti manifeſte oſtendit *Le Dent cap.* 1. ſed *Lutherus* dicebat attritionem ideo hominem facere hypocritam, quia excluderet peccata tantum externa: ergo ex *Trid.* certum eſt attritionem excludere etiam peccata interna. 3. Ideo attritio poteſt excludere peccata externa, quia eſt voluntas efficax, v. g. vitandi gehennam, quæ incurritur per peccata externa: ſed eadem gehenna incurritur etiam per peccata interna: ergo attritio etiam hæc poteſt excludere. 4. Superbia & hypocriſis excludunt peccata externa: ſed attritio ſupernaturalis plus poteſt quam illa: ergo poteſt excludere peccata etiam interna.

816 *Reſp.* 2. Timorem pœnæ poſſe excludere voluntatem peccandi,

non ab animo attriti, ſed tantum ab ipſo actu attritionis. *Contra eſt.* 1. Attritio ſupernaturalis numquam in ſe eſt nec poteſt eſſe voluntas peccandi: ergo a ſe ſemper excludit voluntatem peccandi: ergo quando *Trid.* dicit: *Si voluntatem peccandi excludat*, non intelligit, ſi excludat ab actu attritionis, ſed ab ipſo attrito. 2. Saltem tum, quando attritio in ſe non eſt voluntas peccandi facere poteſt, ut a peccando abſtineamus: ergo attritio poteſt etiam ab attrito excludere volutatem peccandi. Conſeq. patet, ant. autem definitur a Trid. *ſeſſ.* 6. *can.* 8. his verbis: *Si quis dixerit gehennæ metum per quem ad miſericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores pejores facere, anathema ſit*: ex quibus verbis manifeſtum eſt nos ex vi metus gehennæ abſtinere poſſe a peccando, adeoque hunc metum poſſe ab animo excludere voluntatem peccandi. 3. Attritio excludit ab attritione voluntatem peccandi, quia eſt nolitio peccandi: ergo etiam excludit ab attrito, qui habet iſtam nolitionem peccandi, in eodem enim attrito non poteſt ſimul eſſe nolitio, & volitio peccandi.

817 *Reſp.* 3. Attritionem ex metu excludere voluntatem peccandi, negative tantum, ſicut ſomnus vel ingens diſtractio. *Contra eſt* 1. Attritio excludit, quia eſt actus poſitivus fugæ directe tendens in peccatum tanquam poſitiva deteſtatio illius ex hoc motivo, quia cauſat gehennam: ergo poſitive excludit voluntatem peccandi. 2. Ideo excludit, quia eſt poſitiva nolitio peccandi: ergo poſitive excludit.

818 *Reſp.* 4. Metum gehennæ non per ſeipſum immediate, ſed tantum mediate excludere voluntatem peccandi, quia movet ad charitatem, qua omnis voluntas peccandi excluditur. *Contra eſt* 1. nam argumenta noſtra, & præſertim illud *n.* 814. allatum probat, quod per ſeipſum excludat. 2. Poſſum adjutus Dei gratia ita averſari aliquod malum, ut efficaciter nolim, quidquid poteſt mihi cauſare illud malum: ergo poſſum adjutus Dei gratia ita deteſtari gehennam, ut efficaciter nolim quodvis peccatum potens mihi cauſare gehennam. 3. *Alex. VII.* in Decreto, quod referam *n.* 875. dicit controverti, an attritio ex metu gehennæ excludens voluntatem peccandi *ſine neceſſitate aliqualis Dilectionis Dei* ſufficiat cum Sacramento: controverſia autem erat de attritione proxime ſufficiente, & per ſeipſam excludente voluntatem peccandi; ergo ex mente *Alex. VII.* poteſt talis attritio per ſeipſam excludere voluntatem peccandi.

819 *Objic.* 1. *SS. Aug. Greg. Bern. Th. Bonav.* dicunt ſolo timore non excludi voluntatem peccandi, niſi dilectio charitatis acceſſerit. Reſp. Plerumque loquuntur de timore ſerviliter ſervili. Quandoque tantum volunt hominem per ſolum timorem non *perfecte*, non *pure*, non ſatis *filialiter* converti ad Deum. Quandoque volunt ſolo timore ſine Sacramento non obtineri gratiam, & ſpeciatim quando commentantur in pſalmos, ſignificant in antiqua lege peccatum ſine dilectione remitti non potuiſſe. Et unum ex his convenire, patebit conſideranti omnes textus quos fuſe adducit Le Drou *tota diſſ.* 2. & adhuc fuſius expendunt Ripald. *de Ente ſupern. tract.* 3. *d.* 22. *ſect.* 8. Boſco *ſect.* 3. *concl.* 3. Le Dent *cap.* 5. §. 4. Francol. *de dolore lib.* 1. *cap.* 3. De cætero, quod aliquoties videtur inſinuari, quaſi ſemper peccatum ſit operari ex timore & non ex charitate, defendi non poteſt; uti conſtat ex dictis partim hic *n.* 796. partim *lib.* 1. *n.* 691. & *lib.* 2. *n.* 132. Unde ſi oppoſitum haberet *S. Aug.* aut alius e SS. PP. non eſſet audiendus, ſed Eccleſia, uti dictum eſt *lib.* 1. *a n.* 211.

820 *Inſt.* S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 17. *art.* 9. O. ait: *Timor ſervilis non eſt numerandus inter ſeptem dona Spiritus Sancti, licet ſit a Spiritu Sancto, quia, ut Auguſt. dicit, poteſt habere annexam voluntatem peccandi.* Et 1. 2. *quæſt.* 107. *art.* 1. *ad* 2. *Lex vetus dicitur prohibere manum non animum, puta qui timore pœnæ ab aliquo peccato abſtinet, non ſimpliciter ejus voluntas a peccato recedit, ſicuti recedit voluntas ejus, qui amore juſtitiæ abſtinet a peccato, & propter hoc lex nova quæ eſt lex amoris, dicitur animum cohibere.* Reſp. *Ad* 1. *Alenſis, S. Bonav.* & alii numerant timorem ſervilem inter ſeptem dona Spiritus Sancti, videturque idem aperte tenere *S. Aug.* cum Bellarm. *de pœnit. lib.* 2. *cap.* 17. unde quando ipſe & *S. Thom.* dicunt non eſſe donum Spiritus Sancti, eo quod poſſit habere adjunctam voluntatem peccandi, intelligunt timorem aliquem, bonum quidem (& qui ſit actus virtutis, ſecundum dicenda *num.* 87. *in obj.* 9.) ſed ex vi modi tendendi inefficacem, cum e contra ad donum Spiritus Sancti requiratur, ſecundum S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 68. *art.* 8. O. ut faciat promptum ad actus excellentes, adeoque ut ſit actus efficax, qualis etiam debet eſſe attritio, ut voluntatem peccandi excludat. *Ad* 2. Et ibi loquitur de timore quodam inefficace, qui non non determinet ad efficaciter volendam liberationem a culpa, vel ad efficacem vitæ emendationem.

821 *Objic.* 2. Spes & timor ſunt virtutes tantum particulares oppoſitæ particularibus tantum vitiis: ergo non excludunt omnia peccata. Reſp. n. ant. nam ſpei opponitur contemptus beatitudinis, ſive neglectus finis ultimi, qui ineſt omni mortali: item ſpei beatitudinis & timori gehennæ opponitur temeritas, qua homo ſe exponit periculo amittendæ beatitudinis & incurrendæ gehennæ, quæ temeritas etiam ineſt omni mortali.

822 *Objic.* 3. Deſiderium præmii & metus pœnæ reducuntur ad ſpem: ſed ſpes ſtat cum aliquo peccato mortali: ergo Reſp. Habitum ſpei ſtare cum peccato mortali non oppoſito fidei aut ſpei, item actum ſpei ſtare cum peccato mortali habituali, denique etiam aliquis actus imperfectus ſpei ſtat cum peccato mortali actuali: ſed actus ſpei principalis & famoſus, qui eſt deſiderium abſolute efficax beatitudinis, ex quo concipi debet attritio, non ſtat cum mortali actuali, alioquin abſolute efficaciter vellet beatitudinem, uti ſupponitur, & non vellet abſolute efficaciter, quia non vellet abſolute negationem peccati, quæ eſt medium neceſſarium ad beatitudinem.

Inſt. Actus fidei vel alterius ſimilis virtutis non excludit omnem voluntatem peccandi: ergo nec actus ſpei. Reſp. 1. Actus fidei vel alterius ſimilis virtutis non excludit omnem voluntatem peccandi: ergo nec actus charitatis. Reſp. 2. n. conſ. quia excluſio ſive nolitio omnis mortalis eſt medium proxime neceſſarium ad obtinendam beatitudinem, in qua tanquam finem efficaciter tendit ſpes, non item ad eliciendum actum fidei vel alterius virtutis.

823 *Objic.* 4. Attritio fundatur in amore ſui: ſed amor ſui non excludit omnem voluntatem peccandi; homines enim peccant, quia ſe amant. Reſp. Attritio fundatur in amore ſui ordinato, quo quis ſibi abſolute vult bene eſſe in altera vita, c. in amore ſui inordinato, vel tali, quo quis ſibi non abſolute vult bene eſſe, ſed tantum reſpective ad hoc vel illud commodum hujus vitæ, n. Medium autem neceſſarium ad hoc, ut abſolute bene ſit in altera vita, eſt evitatio omnis peccati mortalis: ergo inordinatus amor ſui, in quo fundatur attritio, determinat ad evitationem omnis mortalis.

824 *Objic.* 5. Attritus ex metu gehennæ non odit peccatum, ſed tantum gehennam, nam illud proprie non habetur odio, quod non propter ſe, ſed propter aliud odio habetur, ſic homo proprie non habetur odio, quando propter peccata habetur odio, ſed ſola peccata odio habentur, ita Caſtorienſis, & Conf. ex S. Auguſt. *Epiſt.* 144. *Qui gehennas metuit, non peccare metuit, ſed ardere.* Reſp. n. aſſ. quod ſi verum eſſet, non peccarem odiendo proximum, quia mihi damnum intulit, tum enim non odiſſem proximum, ſed tantum damnum meum, quod damnum licite odi. Itaque licet per attritionem ex metu gehennæ non oderim peccatum propter ſe, ſed propter pœnam, attamen ſimpliciter odi peccatum: nam hoc ipſo, quod oderim propter pœnam, odi malitiam, quæ cauſat pœnam, & malitia illa eſt ipſum peccatum: ergo odi ipſum peccatum. *Ad Conf.* dico *S. Auguſt.* ibi loqui de timore cum ſervilitate.

Inſt. Sic attritus non odit peccatum ſecundum ſe, ſed tantum prout eſt inducens pœnam: ergo non tollitur affectus ad peccatum ſecundum ſe, quia hic affectus non poteſt tolli, niſi per diſplicentiam peccati ſecundum ſe. Reſp. n. conſ. & ejus probationem, quamvis enim diſplicentia peccati propter pœnam non opponatur directe peccato ſecundum ſe, attamen opponitur directe, in quantum peccatum ſecundum ſe eſt inductivum pœnæ, quæ efficaciter diſplicet.

825 *Objic.* 6. Propria ratio malitiæ in peccato mortali conſiſtit in contemptu amicitiæ Dei: ſed ſpes, & timor non habent ullam repugnantiam cum contemptu amicitiæ Dei, quia hanc non conſiderant, ſed ſola charitas: ergo ſola charitas habet repugnantiam cum propria ratione malitiæ, quæ eſt in mortali. Ita *Farvacq.* Reſp. 1. n. m. quamvis enim ſpes, & timor non conſiderent, ſed præſcindant ab amicitia Dei, tamen per hoc excludunt contemptum amicitiæ Dei, quia cum hoc contemptu ſtare non poſſunt, alioquin efficaciter ſperaretur, & non ſperaretur beatitudo, efficaciter fugeretur & non fugeretur infernus, nam ſcitur per fidem, quod contemptus amicitiæ Dei, qui ineſt omni mortali, demereatur beatitudinem & mereatur infernum. Reſp. 2. Diſt. min. ſpes & timor non habent repugnantiam cum contemptu amicitiæ poſitivæ Dei, tranſeat, amicitiæ negativæ, ſive non inimicitiæ, ſubdiſt. non habent repugnantiam directam, tranſeat, indirectam, n. min. & conſ. nam volendo obtinere beatitudinem, & fugere gehennam debent ſaltem indirecte velle habere Deum non inimicum, quia per fidem ſcitur, Deum alioquin negaturum beatitudinem, & illaturum gehennam, volitio autem efficax non inimicitiæ Dei excludit omnem volitionem peccandi mortaliter, quia ſcitur Deum per omne mortale reddi inimicum.

826 *Objic.* 7. Deſiderium efficax cœli ſtat cum mortali actuali: ergo attritio concepta ex efficaci deſiderio cœli non excludit omnem voluntatem peccandi, *Prob. ant.* Quando finis obtineri poteſt duplici medio, tum ad deſiderium efficax finis non eſt opus velle determinate unum; ſed ſufficit vel efficaciter hoc, vel illud: atqui cœlum eſt finis, & cœlum obtineri poteſt duplici medio, nempe vel non peccando, vel ſi pecces, in fine vitæ pœnitendo: ergo ad deſiderium efficax cœli non requiritur determinate, ut nolim peccare; ſed ſufficit, ut vel nolim peccare, vel ſi velim peccare, ut velim in fine vitæ pœnitere: ergo deſiderium efficax cœli ſtat cum voluntate actuali peccandi. Reſp. Deſiderium efficax & abſolutum cœli ſtat cum mortali actuali, n. deſiderium ſuo modo efficax ſed non abſolutum, c. ant. & n. conſ. Jam vero ad attritionem, quæ ad juſtificationem diſponat, requiritur deſiderium efficax, & abſolutum cœli, ideſt, deſiderium non reſtrictum ad certum medium vel ad certum tempus; ſed perfectum & ſe extendens ad omnia media neceſſaria, & ad omne tempus: debet enim eſſe propoſitum numquam peccandi imposterum, qui autem vult nunc peccare, & pœnitere pro futuro, non habet reſpectu temporis præſentis deſiderium efficax cœli; ſed tantum reſpectu futuri, ſicuti ille non dicitur abſolute efficaciter deſiderare ſanitatem, qui cum poſſit, non vult tunc adhibere medicinam, quamvis efficaciter velit adhibere poſtea. Et idem eſt dicendum de attritione ex metu gehennæ, ut enim hic metus poſſit cauſare attritionem ſufficienter diſponentem ad juſtificationem, debet eſſe abſolutus, & non reſtrictus ad certum medium, vel tempus.

827 *Objic.* 8. Qui habet voluntatem efficacem vitandi omne peccatum, debet potius eligere infernum quam peccatum; ſed nemo poteſt ex odio inferni potius eligere infernum, quam peccatum: ergo. Reſp. 1. abſolute n. maj. quia ſecundum dicta num. 732. ad contritionem, & conſequenter etiam ad volitionem efficacem vitandi omne peccatum, non eſt opus comparare peccatum cum inferno, nec eſt opus propoſito ſe extendente ad hypotheſes, quæ numquam contingent; ſed ſatis eſt habere actum abſolutum, cum quo ſtare non poſſit actualis volitio ullius peccati. Reſp. 2. Diſt. maj. qui habet voluntatem efficacem vitandi omne peccatum, debet potius eligere infernum quam peccatum, ſi per illam ſuam voluntatem appretiet peccatum ſuper omnia, tranſeat, ſi non appretiet ſuper omnia, n. attritio autem non neceſſario ex ſola vi ſua appretiat peccatum ſuper omnia, cum non appretiet ſupra motivum ſuum, quod eſt pœna, & a quo habet vim & efficaciam ſuam. Tamen Reſp. 3. Diſt. min. Nemo poteſt ex odio inferni apprehenſi cum reatu condignitatis ad infernum, potius

telligere amorem benevolentiæ vel amicitiæ erga Deum, ſed aliquem amorem Dei, etiam concupiſcentiæ, vel ex motivo cujuſcumque virtutis: videri poteſt Francol. *de dolore l. 2. c. 3. Ad 6* Clemens loquitur de opere, quo homo fiat amicabiliter gratus Deo: certum eſt enim eſt ex *l. 2. n.* 132. non omne opus Deo gratum debere eſſe ex charitate. Denique multa alia, quæ adverſarii vel ex Scriptura vel ex SS. PP. colligunt pro commendatione charitatis, non ſunt ad rem, cum non loquantur de Sacramento Pœnitentiæ.

Inſt. S. Chryſ. *Hom. 4. in 2. ad Cor.* ait; *Ingemiſce, non quod pœnas daturus ſit, nihil enim hoc eſt*. R. Exemplo Davidis incitat ad id, quod perfectum eſt, & juſtificat etiam extra Sacramentum, non autem ad id, quod ſimpliciter eſt neceſſarium cum Sacramento. Imo cum addat, *Ingemiſce, nec unquam hoc facere intermitte*, patet non loqui de neceſſitate. Per *To, nihil enim hoc eſt*, ſignificat hoc eſſe parum & quaſi nihil eſſe reſpectu Davidis; De cetero certum eſt talem attritionem eſſe aliquid, cum ſecundum Trid. ſit honeſta, ſupernaturalis, meritoria. Plura circa SS. PP. videri poſſunt apud Francol. ſupra.

849 *Q. 115. Ubi doceat* S. Th. *quod attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. His locis. §. 1. *In 4. diſt. 6. q. 1. art. 3. q. 1. ad 5. ait, Ad hoc quod homo præparet ſe ad gratiam in Baptiſmo percipiendam, præexigitur fides ſed non charitas, quia ſufficit attritio præcedens, etſi non ſit contritio*. Quod autem eſt de præparatione ad Baptiſmum, fatentur adverſarii, idem eſſe de præparatione ad Pœnitentiam, ergo. *Reſpondet* Le Drou *diſſ. 3. c. 6. in fine*, S. Th. loqui de charitate habituali. *Contra eſt*. 1. Nimis manifeſtum eſt charitatem habitualem non eſſe præparationem ad gratiam, cum gratia præſupponatur, velut natura exigens habitum charitatis, & reliquarum virtutum: ergo non loquitur de habituali charitate ſed de actuali, quæ ſola eſſe poterat præparatio. 2. Ex modo pariformiter loquendi S. Th. talis charitas non præexigitur, qualis fides præexigitur: ſed præexigitur fides actualis: ergo non præexigitur charitas actualis. 3. Illam charitatem dicitur non præexigi, quæ alioqui eſſet contritio oppoſita attritioni: ſed ſola charitas actualis eſſet contritio oppoſita attritioni: ergo charitatem actualem dicit non præexigi.

850 §. 2. S. Th. *in 4. diſt. 22. q. 2. art. 1. q. 3. O.* ait, *Quando aliquis accedit ad confeſſionem attritus, non plene contritus, ſi obicem non ponat in ipſa confeſſione, & abſolutione, ſibi gratia & remiſſio peccatorum datur*. Idem dixerat *diſt. 17. q. 3. art. 5. quæſtiunc. 1. O. Si præcedens dolor de peccatis non ſufficiens ad contritionem fuiſſet.*

Reſp. per contritionem *non plenam* & per dolorem *non ſufficientem ad contritionem* intelligi dolorem, qui ſaltem partialiter ex motivo charitatis procedat, ſed imperfectum. *Contra eſt*, nam S. T. *in ſuppl. q. 1. art.* 1. agens de contritione in communi ait, *actus contritionis eſt actus virtutis, & eſt pars Pœnitentiæ Sacramenti*: Talem autem contritionem deſcribit cum S. Iſidoro, quod ſit *humilitas mentis cum lacrymis, veniens de recordatione peccati, & timore judicii*: item cum S. Greg. *Humilitas ſpiritus annihilans peccatum inter ſpem & metum.* Et addit, *Nec ſolum ponit cauſam principalem, quæ eſt timor, ſed etiam cauſam, quæ eſt ſpes, ſine qua timor deſperationem facere poſſit*. Ex quibus manifeſtum eſt, quod talem attritionem admittat eſſe partem Sacramenti Pœnitentiæ, quæ tantum pertineat ad ſpem & metum. *Ibid. art. 3.* docet talem attritionem fieri non poſſe contritionem, *quia attritionis principium eſt timor ſervilis, contritionis autem timor filialis*: certum autem eſt ex S. Th. quem retuli *num.* 720. quod *timor ſervilis charitatem in ſui ratione non includat*: ergo iterum manifeſtum eſt ex mente S. Thom. quod attritio, quæ poteſt eſſe pars Sacramenti Pœnitentiæ, non neceſſario, nequidem partialiter, procedat ex motivo charitatis.

851 *Objic.* 1. S. Th. *in 4. d. 14. q. 1. art. 2. qu. 1. ad 4.* ait, *Pœnitentia timore ſervili concipitur, qui pœnam reſpicit, nec oportet, quod timor & pœnitentia ſint ſimul, quia timor ſervilis non eſt cauſa eſſe ipſius pœnitentiæ ſed generationis ejus, ſicuti etiam ſumptio medicinæ eſt cauſa ſanitatis, non tamen ſunt ſimul*. R. Tantum dicit non eſſe opus, ut timor & pœnitentia ſint ſimul, poteſt enim deſinere timor, & manere contritio poſt timorem cauſata, hinc dicit timorem non eſſe cauſam *eſſe ejus*, ideſt, non neceſſario actu influere in pœnitentiam ſeu contritionem, attamen non negat timorem ſtare poſſe cum pœnitentia, uti ſtare poteſt ſanitas cum continuatione medicinæ.

852 *Objic.* 2. S. Th. *4. diſt. 17. q. 3. art. 4. queſtiunc.* 1. ait, *Confeſſio non valet ſine charitate*. Et alias ſæpe ante pœnitentiam vel juſtificationem requirit motum charitatis. R. Ibi agere de confeſſione ut meritoria, ſic enim habet. *Confeſſio eſt actus virtutis & pars Sacramenti, ſecundum autem quod eſt actus virtutis, eſt meritorius proprie, & ſic confeſſio non valet ſine charitate, quæ eſt principium merendi*. Ex quibus verbis patet eum loqui de confeſſione, prout eſt ſecundum ſe de condigno meritoria gratiæ, ſic autem ſignificari debet per gratiam vel per habitum charitatis.

853 *Objic.* 3. S. Th. *3. p. q.* 84. *art.* 10. *O.* ait, *Cum ad veram pœnitentiam charitas requiratur, ſine qua non delentur peccata*. R. Tantum vult, quod ubi eſt vera pœnitentia, neceſſe ſit cauſari habitum charitatis ſive gratiæ, per quam remittantur peccata; docet autem habitum illum & gratiam poſſe amitti, & ideo poſſe iterari Sacramentum Pœnitentiæ, quod negabant hæretici contra quos ibi agit, nam ſubdit, *credebant, quod charitas ſemel habita non poſſit amitti, & per conſequens pœnitentia, ſi ſit vera, nunquam per peccatum tollatur.*

Inſt. S. Th. *ibid. art. 3. O.* dicit diſplicentiam peccati, *quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum*, requiri *ad rationem veræ pœnitentiæ*. Et *art. 6. ad 2.* dicit remiſſionem culpæ eſſe effectum pœnitentiæ, *ſed principalius fidei & charitatis.* R. In his locis agit de pœnitentiæ, prout eſt virtus ſine Sacramento juſtificans, & ideo *q. 85. art. 5. O.* dicit, *Pœnitentia prout eſt virtus, includit motum charitatis, quo alicui peccatum diſplicet, ſecundum ſeipſum & non jam propter ſupplicia*. Et *q. 86. art. 2. O.* ait, *Impoſſibile eſt peccatum actuale mortale ſine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia, quæ eſt virtus*. Et *art. 3. O.* dicit ad rationem veræ Pœnitentiæ requiri, ut diſpliceat peccatum, *quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum*: quæ omnia dicta ſunt de pœnitentia, prout eſt virtus juſtificans extra Sacramentum, uti patet ex concluſione articuli, quæ ſic habet, *fieri non poteſt, ut per virtutem pœnitentiæ peccatum unum remittatur ſine altero*. Poſtmodum autem *q.* 90. prius incipit ex profeſſo agere de Sacramento Pœnitentiæ.

854 *Objic.* 4. *Ad juſtificationem impii requiritur motus mentis, quo convertitur ad Deum*, S. Th. 1. 2. *q. 113. art. 4. O.* atqui *mens noſtra debite ad Deum converti non poteſt ſine charitate*, 4. contra Gentes c. 72. ergo. R. Requiritur motus mentis, quo convertitur ad Deum ſaltem imperfecte per dilectionem concupiſcentiæ, quia velit ſibi Deum. Iſto autem loco contra Gentes loquitur S. Th. de converſione perfecta juſtificante ſine Sacramento: nam Ferrarienſis, cum cujus commentariis editi ſunt libri contra Gentes, ſic habet in eum locum: *Animadvertendum eſt, cum dicitur mentem debite ad Deum converti non poſſe ſine charitate, quod ideo additum eſt, debite, ut excludatur imperfecta converſio: poteſt enim aliquis imperfecte converti ad Deum ſine charitate, ſed perfecta converſio, quæ ſufficiat ad deletionem culpæ ſine charitate eſſe non poteſt*. Certum eſt autem ad Sacramentum Pœnitentiæ non requiri perfectam converſionem: ergo ſimiliter certum eſt ſufficere converſionem ſine charitate.

Inſt. 1. Omne mortale eſt averſio a Deo ut ſumme bono, nam *quilibet actus peccati mortalis contrariatur charitati ſecundum propriam rationem, quæ conſiſtit in hoc, quod Deus diligatur ſuper omnia*, S. Th. 2. 2. *q. 24. art. 12. O.* ergo actus veræ pœnitentiæ debet eſſe converſio ad Deum ut ſumme bonum, quia debet eſſe converſio ad hoc, a quo fuit averſio. Reſp. Ergo actus veræ pœnitentiæ ſe ſolo juſtificans debet eſſe converſio ad Deum ut ſumme bonum c. juſtificans ſimul per Sacramentum n. nam ſuppoſita converſione ad Deum ut nobis bonum, tum Sacramentum ex inſtitutione, & meritis Chriſti operatur, quod converſio illa ex ſe ſola operari non poteſt.

Inſt. 2. *Ad eamdem virtutem pertinet proſequi unum oppoſitorum & refugere aliud, & ideo ſicut ad charitatem pertinet diligere Deum, ita etiam deteſtari peccata, per quæ anima ſeparatur a Deo*, S. Th. 1. 2. *q. 113. art. 5. ad* 1. R. Inde tantum ſequitur, quod charitas poſſit elicere deteſtationem peccati, quod nemo negat, ſed negamus poſſe ſolam charitatem, nam etiam poteſt ſpes & timor. Plura videri poſſunt apud Francol. *de dolore l. 1. c. 5.*

855 *Q. 116. An verum ſit, quod ex Auctoribus & Theologis plurimi doceant attritionem ſufficere cum Sacramento; oppoſitum autem teneant reſpective pauci?* R. affirmative, nam §. 1. Pinthereau *de Attritr. ſufficientia* a p. 8. adductis locis & verbis refert 100. Auctores graviſſimos, qui ab anno Chriſti 1200. ſententiam noſtram tenuerunt, inter quos ſunt Guillelmus Pariſienſis, Dionyſius & Ludolphus Carthuſianus, Gerſon, Toſtatus, Turrecremata, Dur. Cap. Gabr. Adrian. Ferrar. Eckius, Sa, Vincentius Ferrerius, Bernard. Senenſis, Antonius, Thoma a Villanova. Deinde a pag. 93. adducit Theologos 19. qui Trid. interfuerunt & nobiſcum tenent. Le Dent *de attrit. a n.* 158. refert Auctores, qui ante Trid. idem tenuerunt, & a n. 231. multos ex Academia Lovanienſi, Auctores autem, qui idem tenuerunt poſt Trident. affert in R. ad Xenium Theologicum *c. 5. a num.* 164. Sed quoad Auctores poſt Trid. ſtudioſiſſime eos examinavit Gormaz *p. 1. poſt n.* 446. ubi ordine alphabetico adductis nominibus locis & verbis fideliter refert plures quam 160. qui clariſſime nobiſcum tenent, inter quos ſunt duo Papæ, ſeptem Cardinales, ſex Epiſcopi, ſpeciatim S. Carolus Borromæus: ſex Concilia particularia in variis Diœceſibus habita: ſex diverſi catechiſmi publica auctoritate editi ad informationem parochorum, & populi. Accedunt Decretum Gratiani, Inquiſitio una generalis Hiſpanica, definitio facultatis Pariſienſis. Reliqui ſunt graviſſimi Theologi ex omni natione, ſtatu & ordine. Accedit Volpiliere *t. 4. c.* 2. anno 1498. Pariſiis editus: Item Cardin. Brancatus *de Laurea in 4. tom. 2. d. 9. n. 89. & d. 14. art. 8. a n.* 232. itaut Spor. *n.* 271. merito dicat eſſe ſententiam Auctorum fere omnium: Platel. n. 654. plerorumque omnium poſt Tridentinum, Puteanus, & Becanus vocent communem omnium. Sequuntur Thomiſtæ fere omnes cum Gonet *d. 7. art.* 3. & Godoi. *de Deo d. 2. §. 7. n.* 125. Scotus, & S. Bonav. & plerique Scotiſtæ cum Boſco *d. 6. ſect. 3. concl.* 4. Et ideo etiam Alex. VII. in Decreto, quod referam *n.* 875. dicit ſententiam noſtram videri communiorem inter Scholaſticos. *Reſp.* Fervacq. quamvis mille Auctores ſint pro aliqua ſententia, non ideo fieri, ut Sacramentum valeat ſine eo, quod Chriſtus ad Sacramentum requiſivit, ideoque fruſtra a nobis congeri tot nomina. *Contra eſt*, quia ex judicio tot Sanctorum & ſapientiſſimorum virorum prudenter, & moraliter certo præſumimus Chriſtum tale quid non requiſiviſſe: non enim eſt credibile paſſurum fuiſſe, ut hi omnes & totus pene orbis erraſſet circa negotium ſalutis: ſicuti quia omnes fere docent ad valorem abſolutionis non prærequiri expletionem pœnitentiæ, prudenter judicamus id eſſe moraliter certum: Neque ullus prudens negare poteſt, quin in illis, quæ a Dei voluntate pendent, uti ab ea pendet, ſitne attritio ſufficiens an e contra contritio requiratur ad Sacramentum Pœnitentiæ, plurimum ſit tribuendum communi judicio fere omnium, nam *integrum judicium quod plurimorum ſententiis confirmatur*, Can. *Extra conſcientiam*, diſt. 64. & cap. *Prudentiam* 21. de Off. Jud. deleg. *Per ampliores homines perfectiſſima veritas revelatur*: l. 32. C. de fidei Comm. *Facilius namque invenitur quod a pluribus ſenioribus quæritur*. Can. *De quibus diſt.* 20.

856 §. 2. Pauci ſunt reſpective, qui ſententiam oppoſitam tenent, nempe unus vel alter cum Palav. *in Hiſt. l. 12. c. 10. a n.* 25. Acceſſerunt Bajus, Janſenius, & Janſeniſtæ, ſed parum ponderis habent, quia nimium extollunt neceſſitatem charitatis, uti con-

ſtat ex dictis l. 2. n. 132. Acceſſerunt Lupus, Farvacq. Lovanienſes aliqui: ex Thomiſtis pauci, ex Scotiſtis Hiquæus & J. Pontius apud Boſco ſupra. Recenter Le Drou, Henr. a S. Ignatio & quidam alii: hi autem reſpective ad citatos §. 1. ſunt pauci: ergo.

857 *Objc.* Morinus, Lupus, Farvacq. Juen. teſtantur neminem ante 15. ſeculum docuiſſe pro attritione, & Canum fuiſſe primum cum quodam Henrico Salmanticenſi. E contra multos contra attritionem docuiſſe ante Trid. teſtatur Averſa q. 11. ſ. 4. Et quoſdam in Trid. ita ſenſiſſe, videtur certum. R. Pro redarguenda falſitate Morini provoco ad fidem aliorum Auctorum, qui oppoſitum teſtantur; mihi ſufficit S. Aug. quem valde probabiliter, & S. Th. quem exiſtimo certo ſtare pro attritione, ut oſtendit a *n.* 845. & 849. alios plures adducit Franc. *de dolore l. 1. c. 5. a n. 27. & l. 3. c. 2. & ſeqq.* Nec operæ pretium eſt his immorari. Admitto autem ante Trid. aliquos requiſiviſſe dilectionem perfectam; ſed quia omnes fere poſt. Trid. maximo conſenſu arripuerunt ſententiam noſtram, manifeſte infero illos per Trid. ad hoc eſſe adductos, adeoque hunc fuiſſe ſenſum Trid. Deinde PP. Trid. uno forte vel altero excepto, tantum contendebant requiri aliqualem dilectionem, quam etiam nos requirimus: ergo illi non ſunt contra nos (1)

Inſt. Palav. adducit contra attritionem etiam Henriq. Valent. Carolus ab Aſſumptione in libello de contrit. edito ſub nomine Germani Philalethis refert contra attritionem facile centum Auctores. Le Drou *diſſ. 4. c. 4.* §. 4. multos etiam adducit pro ſua ſententia. R. Herinq. *l. 4. de Sacr. c. 26.* aperte tenet pro attritione, & Val. clariſſime de pœn. d. 7. q. 8. p. 4. a §. *Animadvertendum*; ergo Palav. male citat illos pro ſe. Platell. *n.* 652. recte oſtendit Carolum ab Aſſumptione illudere lectori, nam nec annotat locum vel verba eorum, quos citat, & falſo citat aliquos, nominatim Silv. qui ſententiam pro contritione, quam prius docuerat, revocavit. Et citat multos tantum concionatores, quorum plerorumque verba, ſi inſpiciantur, aliquam tantum dilectionem requirunt, qualis eſt, ſi Deum amem mihi, quod fit, per dolorem ex ſpe & metu, fugimus enim infernum, ut in Cœlo aſſequamur Deum, nec plus volunt plerique ex illis, quos adducit Le Drou: nam quod Sonnius, Tapper. P. Soto, Vega, Janſenius Gandavenſis; aliique, qui Trid. interfuerunt non ſint contra nos, recte oſtendit Francol. *ſupra a c. 6. §. 10. & l. 2. c. 6.* §. 1. Imo nec Navarr. aut Vivald. eſſe contrarium, conatur oſtendere l. 1. c. 7. §. 2. Et dato, aliquos tenuiſſe oppoſitum, oſtendam n. 874. non elidi certitudinem practicam alicujus ſententiæ, quamvis quidam pauci contradicant.

* (1) *Scite obſervant Patres Trivultiani in Ephemeridibus an.* 1703. art. 155. pag. 1618. *Morini opus poſtumum eſſe, imperfectum, neque ab auctore recognitum. Certe ex eo quod Alexander Alenſis, aliique veteres docuerint, attritionis principium eſſe gratiam* gratis datam, *contritionis vero gratiam* gratum facientem, *infert ille, exiſtimaſſe antiquos Theologos, attritionem neque peccatum, neque affectum peccati excludere. Verum ſi Morino otium fuiſſet operis ſui retractandi, profecto collectionem hanc ſuam deleviſſet, oppoſitum enim ex Scholaſticorum, quos citat, doctrina potius arguitur; ſi enim ex gratia* gratum faciente, *ſeu juſtificante contritio oritur, quum gratiam illam neceſſe ſit conferri antea quam ex illa contritio velut effectus proficiſcatur, ſequitur, in eorum ſiſtemate peccatorem juſtificatum eſſe antequam contritionem habeat, dumque ſolam habet attritionem. Manifeſtum porro eſt, non in ea fuiſſe illos ſententia peccatorem juſtificari, dum affectum peccati ſervat. Perſuaſum igitur illis fuit, peccatorem ab affectu peccati ceſſare antequam contritus ſit, dumque ſolam habet attritionem. Quamobrem Morinus ex eorum doctrina perperam ducit, attritionem non ſolum non excludere peccatum, ſed ne ipſum quidem peccati affectum. Hæc Trivultiani. Diſce igitur, Morini catalogo non nimium eſſe fidendum.*

858 *Q. 117. Quomodo ex praxi, & ſenſu communi Eccleſiæ ac fidelium probetur, quod attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. Hoc modo. §. 1. Non eſt credibile, quod Spiritus Sanctus, qui regit Eccleſiam, permiſſurus fuiſſet praxim ſententiæ noſtræ, ſi falſa eſſet, cum damno tot animarum prævalere, maxime cum ſententia noſtra toties fuerit a Rigoriſtis S. Sedi exhibita, cum potentiſſimis inſtantiis, ut damnaretur; & tamen Pontifices numquam reprobarunt, ſpeciatim Alex. VII. & Innoc. XI. alioqui prompti ad damnandas propoſitiones periculoſas, & ſtudioſiſſimi pro reſcindendis noxiis laxitatibus, graviter prohibuerunt ulla cenſura notari ſententiam noſtram, permiſeruntque ipſis ſuis temporibus publice doceri etiam Romæ, imo Alex. VIII. ut oſtenderet ad pœnitentiam non requiri amorem, quem voluerunt Rigoriſtæ, juſſit notam libro Epiſcopi Caſtorienſis, qui dicitur, *Amor pœnitens*, uti refert Gorm. *nu.* 345. fatenturque adverſarii per hujus Pontificis decreta convelli ſuam doctrinam.

859 §. 2. Si ſententia noſtra eſſet falſa, Pontifices & Card. Conc. Trid. Interpretes, cum ſciant nos præcipue niti Trid. declararent oppoſitum pro officio ſuo, & cavendo damno animarum; ſed non declarant, ſed etiamnum permittunt ubique doceri publice, & ſpeciatim Romæ in celeberrimis ſeminariis, uti habet certa relatio cum teſtimoniis authenticis impreſſa typis ſub ann. 1690. cujus exemplar habeo, nominatim in Urbano Collegio de propaganda fide, in Collegio S. Pancratii, in Collegio S. Th. apud Minervam, in Collegio Clericorum Regularium miniſtrantium infirmis, & aliis, quæ ab Eccleſiaſticis vel aliis Religioſis reguntur, taceo illa omnia, in quibus docent Profeſſores e Societate noſtra.

860 §. 3. Accedit communis ſenſus fidelium in tota Eccleſia, qui ſi dolorem habeant ex ſpe cœli vel metu inferni, aut ſaltem ex motivo turpitudinis peccati prout oppoſiti legi æternæ Dei, confitentur & abſolutionem petunt ſine ſcrupulo, eamque dant pariter Confeſſarii pene omnes, velle autem eos omnes damnare ſacrilegii, uti damnari deberent, cum adverſarii, hic præſertim in materia facti, non admittant ignorantiam inculpabilem, hoc eſſet exoticum, & temerarium: ergo.

861 *Q. 118. Quibus rationibus probetur, quod attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. Sequentibus. §. 1. Nihil obſtat, quominus attritio ſufficiat, nam eſt actus honeſtus ſupernaturalis, tendens in Deum velut finem ultimum a peccatore aſſequendum, efficaciter excludens omnem voluntatem peccandi, uti conſtat ex dictis hactenus. Nec ullum eſt argumentum in oppoſitum, cui plane non ſatisfiat, ut partim eſt oſtenſum, partim oſtendetur a n. 864. ergo.

862 §. 2. Si attritio non ſufficiat, plerique homines, præſertim rudes, & ingenio tardiores, vix umquam habebunt dolorem ſufficientem pro Sacramento, pauci enim aſſurgunt ad dolendum de peccato, quia Deo ſumme bono malum eſt, uti teſtari poterunt Confeſſarii de pœnitentibus ſuis.

863 §. 3. Secundum adveſarios, in dolore debebit adeſſe amor Dei abſolute prædominans, ſive intenſior omni alio amore actuali cordis; ſed talis amor Dei erit rarus, & ſæpe erit impoſſibilis, nam ſæpe fit, ut quis, etiam non libere ſed plane neceſſario propter motiva magis ſenſibilia, nec inhoneſta, intenſius doleat, v. g. de morte Patris ſibi chariſſimi quam de peccato, aut ut intenſiore affectu actuali amet unicam prolem ſuam quam Deum, cujus bonitatem hic & nunc non ita ſenſibiliter poteſt cognoſcere, talis autem homo, quamvis ſecundum partem ſuperiorem voluntatis Deum appretiet ſuper omnia, tamen occaſione partis inferioris ejuſdem voluntatis magis ſenſibiliter tractæ habere non poterit amorem intenſiorem Dei abſolute prædominantem, ideoque non poterit pœnitere nec ſalvari, quod duriſſimum eſt dicere: ergo.

864 *Q. 119. An argumenta Adverſariorum contra ſufficientiam attritionis ita ſolvi poſſint, ut plene ſatisfiat?* R. Poſſe, nam præter hactenus ſoluta, non invenio niſi ſequentia.

Objic. 1. In Epiſt. 1. Jo. *c. 3. v. 14.* dicitur, *Qui non diligit, manet in morte*, 1. ad Corinth. 13. *Si charitatem non habuero, nihil ſum, nihil mihi prodeſt*. Similiter loquuntur SS. PP. apud le Drou *d. 3. c. 1. R. Ad* 1. S. Joan. ibi agere de dilectione fraterna, quam nemo dicit eſſe partem Sacramenti Pœnitentiæ. Quod ſi loqueretur etiam de dilectione Dei, ſenſus eſſet, qui non implet præceptum charitatis, quando obligat, manet in morte, nec ſalvabitur; negamus autem obligare ratione Sacramenti Pœnitentiæ. Et ſimiliter dicit Chriſtus, *qui habet mandata mea & ſervat ea, ille eſt, qui diligit me*, non debere autem omnia mandata ſervari ex motivo charitatis, certum eſt ex dictis *l. 1. n. 691. & l. 2. n.* 132. *Ad* 2. Apoſtolus loquitur de charitate, abſtrahendo ab habituali, & actuali, nam multa, quæ ibi dicit, conveniunt habituali, multa actuali. Itaque tantum vult ad ſalutem requiri finaliter habitum charitatis, actum autem quandoque per vitam, nempe quando præcipitur, de cetero nullibi ibi ſermonem habet de Sacramento Pœnitentiæ: ergo multo minus ad illud requirit actum charitatis. Alia loca Scripturæ vel Patrum, quæ pro juſtificatione requirunt charitatem, loquuntur de juſtificatione extra Sacramentum, quod maxime dicendum eſt de illis, quæ afferuntur ex antiquo teſtamento, cum ibi non fuerit Sacramentum Pœnitentiæ, lex autem naturalis tum exigebat contritionem, non ex neceſſitate abſoluta; ſed quia Deus tum non inſtituerat illud medium juſtificationis, quale nunc longe facilius habemus per Sacramentum.

865 *Objic.* 2. Lex antiqua erat timoris, lex autem nova eſt amoris, ideoque S. Th. 1. 2. *q. 107. art. 1. O.* vocat legem charitatis: ergo ad Sacramentum novæ legis requiritur amor ex charitate. R. 1. Si argumentum valet, ergo in lege nova nullus actus eſt bonus, qui non eſt ex charitate: quod ſecundum dicta *l. 2. n.* 132. certo falſum eſt. R. 2. n. conſ. Lex antiqua erat timoris, quia Deus externis terroribus urgebat obſervationem illius. Lex nova eſt amoris, quia per incarnationem Verbi exhibuit nobis maximum amorem, ſeque magis placabilem, & veluti familiarem reddit per Sacramenta, præſertim Euchariſtiæ, ideoque conveniens eſt, ut nos reciproce moveamur amore ad obſervationem mandatorum ipſius; ſed non ideo obligamur ſervare ea motivo charitatis, uti certum eſt ex dictis ibidem *lib. 2. num.* 132.

Inſt. 1. Sacramentum novæ legis non poteſt ſuſcipi niſi ab eo, qui pertinet ad novum teſtamentum; ſed qui agunt, & aguntur timore pœnæ ſecluſa Dei dilectione, non pertinent ad novum teſtamentum ſed ad vetus, uti colligitur ex c. 8. v. 15. ad Roman. *Non accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum*: ergo. Ita Marcheſius *q. 10. arg.* 4. R. n. min. nam *per fidem Chriſti pertinet homo ad novum teſtamentum*. S. Th. 1. 2. *q. 106. art. 1. ad* 3.

Inſt. 2. Chriſtus Matth. 5. v. 17. dicit, *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere*: ergo pro juſtificatione manet eadem obligatio amoris Dei. R. 1. Ergo ſicuti in antiqua lege requirebatur amor perfectus, ita requiretur in nova. Reſp. 2. ergo pro juſtificatione manet obligatio amoris Dei, ſi non ſuſcipiatur Sacramentum, c. ſi hoc ſuſcipiatur, n. Et hoc eſt privilegium novæ gratiæ, quam addidit Chriſtus, ut etiam ſine amore poſſit vi Sacramenti obtineri juſtificatio.

866 *Objic.* 3. Pœnitentia debet eſſe triſtitia *ſecundum Deum*, uti colligitur ex 2. ad Corinth. 7. ſed attritio non eſt triſtitia *ſecundum Deum*, ſed ſecundum ſeipſum, attritus enim non dolet de peccato, quia eſt malum Deo; ſed quia eſt ſibi attrito malum: ergo. R. n. min. quia quamvis attritio ſit de malo attriti, tamen ſimul eſt triſtitia *ſecundum Deum*, in quantum elicitur ex fide in Deum, ex ſpe & amore concupiſcentiæ erga Deum.

Inſt. S. Th. *lect. 3.* in eum locum Apoſtoli dicit ex *amore, quo diligitur Deus, cauſari triſtitiam, quæ eſt ſecundum Deum*. R. Non dicit ſemper cauſari ex amore perfecto; ſed ſaltem imperfecto, qualis eſt amor concupiſcentiæ, & ideo amorem illum, qui triſtitiam *ſecundum Deum* cauſat, opponit amori ſæculi, cui etiam opponitur amor concupiſcentiæ, quo ferimur erga Deum in beata æternitate poſſidendum.

867 *Objic.* 4. Ut dolor valeat, peccatum debet in ſe, & ſecundum ſe diſplicere voluntati; ſed per dolorem ex metu non diſplicet peccatum in ſe, & ſecundum ſe: ergo. *Prob. min.* Peccatum diſplicet propter pœnam: ergo non in ſe & ſecundum ſe. R. n. min. *Ad Prob.* n. c. nam ſi doleam de peccato propter bonitatem Dei offenſi, ſecundum omnes,

eligere infernum quam peccatum, n. nemo poteſt ex odio inferni apprehenſi ſine reatu condignitatis ad infernum, potius eligere infernum, quam peccatum, c. Tum enim deſinit habere circumſtantiam, ſub qua nunc habet rationem motivi univerſalis. Jam vero talis attritus ex metu inferni apprehenſi cum reatu condignitatis ad infernum eligeret præ peccato infernum apprehenſum ſine reatu condignitatis ad infernum, talis enim actus eſt honeſtiſſimus, neque in illo eſt ulla repugnantia.

828 *Inſt.* 1. Si ita attritus poneretur in circumſtantiis, in quibus vel eſſet peccandum, vel eſſet eligendus infernus, ipſe potius peccaret quam eligeret infernum, ſi enim ideo voluntas determinetur per metum inferni ad vitandum peccatum, quia vitare peccatum eſt medium ad vitandum infernum: ergo ſi committere peccatum eſt medium ad vitandum infernum, voluntas etiam vi metus inferni determinaretur ad committendum. R. Diſt. ant. potius peccaret, ex vi alterius actus, quem tunc forte haberet deſinente attritione, tranſeat, ex vi attritionis, quam jam habet, n. ant. & ejus probationem, nam aliunde in peccato apparet intrinſeca inhoneſtas cauſativa inferni, unde ſicuti deſiderium ſanitatis determinat quidem ad conſulendum Medicum, attamen non determinaret, ſi appareret eam conſultationem eſſe peccatum mortale, ita a pari, quia appareret inhoneſtas peccati, per quod vitari deberet infernus, voluntas bene diſpoſita non deberet moveri ad vitandum infernum per tale medium; ſed deberet potius permittere ſequi infernum. Ratio a priori eſt: quia volitio efficax alicujus finis non neceſſario determinat ad quodvis medium; ſed ad medium hic & nunc moraliter poſſibile, & ſecundum præſentem diſpoſitionem eligibile: ergo quamvis infernus efficaciter moveat ad vitandum peccatum, non poteſt determinare ad peccandum, ut vitetur infernus, quia peccatum per alium actum cognoſcitur eſſe illicitum, & ſecundum præſentem diſpoſitionem ineligibile.

829 *Inſt.* 2. Saltem peccatum, quod committo per volitionem peccandi, ſi non eſſet infernus, non poteſt efficaciter retractari per attritionem conceptam ex metu inferni: ergo attritio metu inferni adhuc non poteſt excludere omnem voluntatem peccandi. *Prob. ant.* ut illud peccatum retractem debeo ita eſſe diſpoſitus, ut non peccarem, ſi infernus non eſſet; ſed non ſum ita diſpoſitus per attritionem ex metu inferni, nam meum peccatum fuit volitio peccandi, ſi infernus non eſſet: ergo peccatum illud non poteſt retractari per attritionem conceptam ex metu inferni. Reſp. n. ant. ad probationem n. min. nam quamvis antehac, quando aberat ordinatus metus inferni, habuerim hunc actum, peccarem, ſi infernus non eſſet, nunc tamen deteſtor illum actum ex metu odinato inferni: ergo nunc non habeo actum, quo velim peccare, ſi infernus non eſſet; ſed habeo actum, quo volo ſimpliciter non peccare, quia infernus eſt. An autem, ſi infernus non eſſet reipſa eſſem vel non eſſem voliturus peccare, ab illo nunc præſcinditur, nec eſt opus determinare alterutram partem.

830 *Inſt.* 3. Saltem ille, cui ſua prædeſtinatio eſſet revelata, non poſſet efficaciter atteri propter metum inferni, uti nec ille, qui invincibiliter putaret ſe debere vel peccare, vel ne peccare, eligeret infernum, denique nec ille, cujus peccato Deus non vellet infligere infernum. Reſp. concedendo omnia aſſumpta, quia tales non poſſunt moveri metu inferni. Non primus, quia certus eſt ſe damnandum. Nec ſecundus, quia ſimpliciter non timeret infernum; ſed præ peccato amaret tanquam leviorem. Nec tertius, quia ſciret ſe in actu ſecundo non promereri infernum. His autem non obſtantibus manet verum, quod diximus, nempe attritionem, ubi concipi poteſt, & concipitur ex metu gehennæ, poſſe eſſe efficacem, & excludere omnem voluntatem peccandi, ſicuti ſecundum omnes bonitas Dei eſt motivum ſufficiens ad efficaciter excludendam omnem voluntatem peccandi, & tamen in homine, qui putaret Deum velle, ut jurando leve mendacium impediret graviſſima peccata aliorum, bonitas Dei non poſſet excludere voluntatem pejerandi, quia non poſſet nunc movere ad non jurandum mendacium, quod per accidens eſt.

831 *Colliges*. Quæ dicta ſunt de attritione ex metu pœnæ æternæ, etiam valere de attritione ex metu pœnæ temporalis prout infligendæ a Deo propter peccatum mortale aut veniale, nam poteſt etiam eſſe honeſta, ſupernaturalis & efficax, ut recte Card. *in 2. criſi d. 36. num. 2.*

832 *Q.* 111. *An attritio ſe ſola juſtificet ſine aliquo Sacramento?* Reſp. Negative, nam Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. expreſſe dicit attritionem ex conſideratione turpitudinis peccati aut ex metu gehennæ vel pœnarum, per ſe non perducere ad juſtificationem extra Sacramentum, idem autem inſinuat de omni alia attritione, quæ concipitur ex motivo religionis, obedientiæ, &c. quia reipſa tum concipitur ex turpitudine peccati propter oppoſitionem ad iſtas virtutes. Deinde *Trid.* ibidem attritionem quæ non juſtificat, opponit contritioni conceptæ ex motivo charitatis, de qua ſola dicit, quod juſtificet: ergo intelligit de omni attritione, quæ non eſt ex motivo charitatis. Ratio autem eſt, quia attritio concepta ex motivo infra charitatem eſt perfecta converſio ad Deum, cum non habeat Deum pro objecto, cui: ergo cum mortale fuerit perfecta averſio a Deo; conveniens non fuit præſcindendo a privilegio ex meritis Chriſti per aliquod Sacramentum nobis conceſſo, ut per attritionem recuperaretur gratia & amicitia Dei. Hinc audiendus non eſt Ray. *in Heter. T.* 15. *p.* 1. *ſect.* 1. *punct.* 5. *num.* 6. putans actum pœnitentiæ ſpecialis, quo quis deteſtatur peccatum ex motivo reparandi jus divinum læſum, juſtificare ſine Sacramento. Ex hactenus dictis

833 *Inferes* 1. Attritionem, & contritionem in his convenire, quod utraque ſit actus. 1. Voluntarius & liber. 2. Honeſtus. 3. Supernaturalis. 4. Qui poſſit eſſe efficax. 5. Includens deteſtationem & dolorem formalem. 6. Includens propoſitum aliquod ſaltem virtuale non peccandi de cætero. Diſconveniunt autem 1. & principaliter in motivo, quod reſpectu contritionis eſt bonitas Dei abſoluta, reſpectu attritionis ordinarie eſt motivum virtutis charitate inferioris. 2. In cauſa ſui, nam contritio eſt ab habitu charitatis Theologicæ vel ab alio auxilio ſupplente habitum, attritio ab habitu inferioris virtutis vel ab auxilio ſimiliter ſupplente. 3. In effectu ſeu modo diſponendi ad gratiam, nam contritio juſtificat ſine Sacramento, non autem attritio.

Inf. 2. Attritionem, quæ concipitur ex ſpe præmii vel ex metu pœnæ, communiter ſaltem eſſe ſpem præmii vel metum pœnæ, conceptus tamen attritionis ſalvari poſſet præſcindendo ab eo, quod in præmium vel pœnam tendat tanquam in objectum, quod, & materiale; eſt enim ſatis, quod quaſi fundentur in ſpe, vel metu, in quantum procedunt ex motivo boni, quod eſt in præmio, aut mali, quod eſt in pœna, quod motivum proponitur cum ſpe vel metu. 834

Inf. 3. Contritionem ſic poſſe definiri, quod ſit deteſtatio, & dolor de peccato propter abſolutam bonitatem Dei ſuper omnia dilecti, attritionem autem, quod ſit deteſtatio, & dolor de peccato ex motivo turpitudinis peccati, præmii, aut pœnæ. 835

Q. 112. *An attritio concepta ex inferiore motivo quam charitatis, ſufficiat cum Sacramento ad juſtificationem?* Reſp. affirmative, nam 1. ita docent Concilia, & præſertim *Trid.* 2. Idem tenent SS. PP. & ſpeciatim *S. Auguſt.* 3. Idem tenet *S. Thom.* 4. Idem tenent AA. & Theologi plurimi, oppoſitum autem tenent reſpective pauci. 5. Idem probat praxis Eccleſiæ & communis ſenſus fidelium. 6. Ratio idipſum evincit. Hæc omnia jam ordine declarabuntur.

Q. 113. *Quomodo ex Conciliis, & præſertim ex Tridentino probetur, quod attritio ſufficiant cum Sacramento?* Reſp. Franciſcus Pinthereau *in libello de attritionis ſufficientia, a pag.* 157. oſtendit Concilium *Africanum & Florent.* ita docuiſſe: ſed ſufficit ſolius *Tridentini* auctoritas, ex quo *probatur* 1. nam ſecundum *Trid.* contritio in genere, prout præſcindit a perfecta, & imperfecta, eſt pars Sacramenti pœnitentiæ: ergo etiam attritio. *Conſ. patet*, quia *Trid.* attritionem vocat contritionem imperfectam. *Ant. autem prob.* nam Trid. *ſeſſ.* 14. *de pœn. cap.* 3. ait: *Sunt autem quaſi materia hujus Sacramenti, ipſius pęnitentis actus, nempe contritio, &c.* Et poſtea cap. 4: *contritionem, quæ primum locum inter dictos pęnitentis actus habet*, dividit in perfectam, & imperfectam, & ad hanc dicit ſpectare attritionem conceptam etiam *ex gehennæ & pœnarum metu*: ergo etiam hæc attritio, ſecundum *Trid.* eſt pars Sacramenti pœnitentiæ, ſi nempe cætera etiam habeat, quod ſit ſupernaturalis & *voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ*, uti ibidem additur. *Prob.* 2. nam *Trid. ibid. cap.* 4. loquens de contritione perfecta per charitatem dicit, quod hominem extra Sacramentum juſtificat, ac ſubdens de contritione imperfecta ſeu attritione concepta ex motivo turpitudinis peccati vel metu gehennæ, ſic habet: *Quamvis ſine Sacramento Pęnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pęnitentiæ impetrandam diſponit*: ergo ſecundum *Trident.* attritio conjuncta cum Sacramento juſtificat. 836

Reſpondent 1. *Trid.* velle, quod remote diſponat ad gratiam in Sacramento, quod inde colligitur, quia utitur exemplo Ninivitarum, qui *timore concuſſi pęnitentiam egerunt & miſericordiam a Domino impetrarunt*, talis autem timor non fuit niſi remote diſpoſitio ad gratiam, uti omnes fatentur. *Contra eſt* 1. *Trid.* vult attritionem habere illam vim diſponendi in Sacramento, quam vim negat ipſam habere extra Sacramentum, uti patet ex verbis, ſed tantum negat ipſam extra Sacramentum habere vim proxime diſponendi: certum enim eſt ex dictis *num.* 832. quod extra Sacramentum remote diſponat ad gratiam, cum diſponat ad contritionem perfectam; ergo *Trid.* vult in Sacramento habere vim proxime diſponendi. 2. Attritio ſecundum *Trid.* habet talem vim diſponendi ad gratiam cum Sacramento, qualem vim habet contritio ſine Sacramento, uti patet legenti contextum; ſed contritio ſecundum *Trid.* habet vim proxime diſponendi ad gratiam ſine Sacramento: ergo eamdem habet attritio cum Sacramento. 3. Palav. *in hiſtoria Trid. lib.* 12. *cap.* 10. *num.* 26. fatetur ante *ſeſſ.* 14. diſceptatum eſſe, an attritio poſſet eſſe ſine dilectione Dei, & cum aliqui judicarent vix poſſe eſſe, decretum ſic fuerat conceptum, ut expreſſe diceret contritionem imperfectam ſufficere ad conſtitutionem Sacramenti, eo quod ſine aliquo dilectionis in Deum motu eſſe vix poſſet, cui doctrinæ cum ſe oppoſuiſſent aliqui; dicentes poſſe eſſe ſine dilectionis motu, & variarent ſententiæ, decretum ſic poſitum eſt, uti nunc habetur *in cap.* 4. ergo, ſicuti ſermo fuerat, ita Concilium ibi loquitur de diſpoſitione proxima ad gratiam. 4. Quando Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. dicit hominem per fidem, ſpem, inchoatam dilectionem, deteſtationem peccati, diſponi ad juſtificationem in Baptiſmo, loquitur de diſpoſitione proxima: ergo etiam quando in *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. dicit hominem per attritionem diſponi ad juſtificationem in Sacramento Pœnitentiæ, loquitur de diſpoſitione proxima, nam utroque loco loquitur ſimiliter, & neutro addit, To *proxime*; ſed neceſſario intelligit, alioquin nihil diceret tanto Concilio dignum, cum pateret eſſe remotam. 5. *Trid. initio ſeſſ.* 14. profitetur ſe, quamvis *in ſeſſ.* 6. *cap.* 14. multa dixiſſet de Sacramento Pœnitentiæ, attamen hic daturum exactiorem & pleniorem doctrinam de eo; hoc autem non feciſſet, ſi attritionem putaſſet eſſe tantum diſpoſitionem remotam, & hoc nullo verbo inſinuaſſet; ſed potius oppoſitum, ſic enim totam fere Eccleſiam in pernicioſiſſimum errorem induxiſſet. 6. Quod de Ninivitis additur, nihil ad rem facit, nam *Trident.* tantum dicit impetraſſe miſericordiam pro remiſſione pœnæ, & iſto exemplo tantum voluit probare timorem eſſe motum bonum ac ſupernaturalem, uti patet ex verbis ſtatim ſubjectis. *Quamobrem falſo quidam calumniantur catholicos ſcriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pęnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium gratiam conferre, quod numquam Eccleſia docuit nec ſenſit.* Vide dicenda *num.* 886. 837

Reſp. 2. *Trid.* loqui de attritione, quæ ſimul ſit ex motivo charitatis aut ex amore Dei ſuper omnia, ſed imperfecto. *Contra eſt*, quia hæc interpretatio, inquit Gonet *d.* 7. *num.* 40. aperte repugnat Concilio, nam 1. *Trid.* loquitur de illa attritione, quam dicit concipi, vel ex tupitudine peccati, vel ex gehennæ & pœnarum metu: ergo non loquitur de illa, quæ ſimul eſt ex motivo charitatis. 2. Loquitur de attritione prout oppoſita contritioni, quam dicit charitate perfici, uti manifeſtum eſt ex contextu: ergo loquitur de attritione, quæ nequidem partialiter eſt ex motivo charitatis, hæc enim reipſa perficitur charitate, nec motivum charitatis ulla ratione pugnat cum aliis motivis; ſed ab illis potius juvatur. 3. loquitur de illa attritione quam *Lutherus* negabat eſſe honeſtam, & ſupernaturalem, ibi enim agit contra *Lutherum* & aſſeclas, uti manifeſte oſtendit *Le Dent c.* 1. conferens verba *Lutheri* cum oppoſitis verbis *Trid. Lutherus* autem non negabat attritionem, ſi partialiter foret ex motivo charitatis, eſſe honeſtam & ſupernaturalem; ſed in tantum negabat de attritione, quæ eſſet ex ſola ſpe vel metu: ergo. 838

839 *Reſp.* 3. *Palav. n.* 25. *PP. Trid.* tantum intendiſſe probare contra hæreticos, timorem pœnæ non ſemper eſſe inhoneſtum, nec voluiſſe ferre ſententiam circa ſufficientiam attritionis. *Contra eſt*, quamvis primario illud intenderint contra hæreticos, neque voluerint authentice per Canonem definire aliquid circa ſufficientiam attritionis, tamen ſecundario & ex occaſione in Capitibus agunt de attritione, & ſufficienter docent ſufficere cum Sacramento, ut jam oſtenſum eſt.

840 *Objic.* 1. Trid. *ſeſſ.* 6. *c.* 6. præter ſpem, ad Sacramentum Pœnitentiæ prærequirit actum, *quo Deum tanquam omnis juſtitiæ fontem diligere incipiamus*: ergo requirit dilectionem initialem quæ ſit partialiter ex motivo charitatis. R. Dato ant. n. conſ. nam non requirit actum, quo perfecte diligamus; ſed quo incipiamus perfecte diligere: atqui incipimus perfecte diligere per actum cujuſcumque virtutis, quo Deum ut finem ultimum nobis concupiſcimus, unde ſicut *timor Domini* dicitur *initium ſapientiæ*, non quod ille timor ſit ſapientia, ſed quia ducit, & diſponit ad ſapientiam; ita actus omnis virtutis dicitur eſſe initium perfectæ dilectionis, quod de actu timoris expreſſe dicitur Eccl. 25. v. 16. *Timor Dei initium dilectionis ejus*. Et idem eſt de ſpe beatitudinis. Hoc manifeſte ſignificat *Trid.* ibid. addens nos debere incipere diligere Deum, non dicit tanquam ſummum bonum in ſe; ſed tanquam *omnis juſtitiæ fontem*, ideſt; gratiæ nobis dandæ, ſicque diligimus Deum ut bonum nobis, & diſponimus ad diligendum ut in ſe bonum, hinc S. Th. 1. 2. *q.* 40. *art.* 7. *O.* ait, *Ex hoc, quod per aliquem ſperamus nobis poſſe provenire bona, movemur in ipſum ſicut in bonum noſtrum, & ſic incipimus ipſum amare*: ergo cum omnis attritio noſtra ſit ſpes, vel fundetur in ſpe, etiam eſt actus, quo incipimus diligere Deum. Cujus ratio alia a priori eſt, quia perfecta charitas eſt finis omnis virtutis, ſecundum illud 1. ad Timot. 1. v. 5. *Finis autem præcepti eſt charitas*, & in eum ſenſum dicit S. Th. 2. 2. *q.* 23. *art.* 8. *ad* 3. *Charitas dicitur finis aliarum virtutum*, etiam ideo, quia omnis virtus tendit ad obtinendum finem ultimum, qui eſt amica conjunctio cum Deo: ergo manifeſtum eſt, quod omnis actus virtutis & conſequenter attritio ex motivo talis virtutis elicita ſit inceptio perfectæ dilectionis Dei. *Dixi*, Dato antec. nam *Trid.* iſto loco agit de juſtificatione in genere, prout congruentiſſime peragi poteſt vel in vel etiam extra Sacramentum: ſubdit enim hominem per illos actus prævios eſſe optime diſpoſitum, etiam ad pœnitentiam illam, quæ prærequiritur ante Baptiſmum, nullo autem verbo inſinuat dilectionem ex charitate neceſſario prærequiri ante Baptiſmum, nam expreſſe dicit baptizandum poſtea moveri adverſus peccata per odium, *aliquod*, id eſt, perfectum vel imperfectum: multo minus ibi prærequirit charitatem ante Sacramentum Pœnitentiæ, de cujus partibus poſtea prius incipit agere *in ſeſſ.* 14. Et quod *Trid.* non velit omnes illos actus eſſe neceſſario prærequiſitos; ſed tantum convenientiſſime præcedere, patet inde, nam præmittit etiam timorem pœnæ; certum autem eſt valere pœnitentiam, quamvis non ſit concepta ex timore pœnæ; ſed immediate ex ſpe beatitudinis æternæ, vel ex alio adhuc perfectiori motivo: ergo.

841 *Inſt.* Palav. *in Hiſt. l.* 8. *c.* 13. refert quatuor Patres voluiſſe inſeri *actum charitatis*, loco illius, *diligere incipiunt*. Et S. Th. 3. p. q. 85. a. 5. unde hauſta eſt illa doctrina *Trid.* inter diſpoſitiones ad pœnitentiam ponit *motum charitatis*. Ita Le Drou *d.* 3. *c.* 2. §. 1. & 3. R. Hæc eſſe pro nobis, ſequitur enim quod *Trid.* non requiſiverit *actum* vel *motum charitatis*, alioquin iſta non immutaſſet: ergo cum poſuerit actum, *quo diligere incipiunt*, quod convenit etiam dilectioni concupiſcentiæ, ſecundum *Trid.* hæc ſufficit. Quod attinet ad *S. Th.* uti & *Catech. Rom.* quem adducit *Le Drou c.* 4. hi loquuntur de pœnitentia in genere, prout eſt virtus, & ſecundum quod cauſat juſtificationem extra Sacramentum, uti manifeſtum eſt inſpicienti contextum, unde non video, quomodo iſta omnia adduci poſſit ad probandam neceſſitatem charitatis etiam pro Sacramento Pœnitentiæ.

842 *Objic.* 2. Trid. *ſeſſ.* 6. *c.* 7. ait, *Hanc fidem ante Baptiſmi Sacramentum catechumeni ab Eccleſia petunt, cum petunt fidem vitam æternam præſtantem, quam ſine ſpe & charitate fides præſtare non poteſt*: ergo ante Baptiſmum, & conſequenter etiam ante Pœnitentiam requiritur charitas. R. n. conſ. nam Trid. tantum dicit, quod in juſtificatione fundatur habitus charitatis, quem poſtea nominat chriſtianam juſtitiam, ſtolam candidam, quæ præferri debeat ante tribunal Chriſti. Et ideo etiam paulo ante dixerat hæc omnia, fidem, ſpem, & charitatem, ſimul infundi in juſtificatione. Quando autem fides dicitur operari per charitatem, ſenſus eſt, quod fides dirigat charitatem, quæ operatur in nobis.

843 *Objic.* 3. Trid. ſeſſ. 14. de pœn. c. 4. dicit contritionis motum fuiſſe quovis tempore neceſſarium ad veniam impetrandam; ſed ante inſtitutionem Sacramenti neceſſarius erat motus contritionis ex motivo charitatis: ergo etiam talis neceſſarius eſt poſt inſtitutionem Sacramenti. R. Si argumentum valet, ergo ad Sacramentum requiritur motus perfectæ charitatis, quia talis requirebatur ante inſtitutionem Sacramenti, hinc n. conſ. nam ibi loquitur de contritione, prout abſtrahit a perfecta, & imperfecta, veritas autem dicti ſalvatur, ſi ante Sacramentum neceſſarius fuerit motus contritionis perfectæ, & cum Sacramento neceſſarius ſit motus contritionis ſaltem imperfectæ, ſive attritio.

Objic. 4. Trid. *ſeſſ.* 6. *c.* 7. dicit juſtificationem fieri per *voluntariam ſuſceptionem gratiæ*, qua quis fiat amicus Dei, ſed nemo voluntarie ſuſcipit gratiam, qua fiat amicus Dei, niſi amet Deum amore amicitiæ: ergo. R. n. min. actus enim concupiſcentiæ, quo opto vel quo ſuſcipio gratiam ut mihi bonam, non eſt minus voluntarius, quam actus amoris amicitiæ. Et per ejuſmodi actum alterius virtutis voluntarie peto amicitiam Dei, & concurrente Sacramento in me cauſo gratiam, per quam Dei amicitiam recupero.

Objic. 5. Palav. *in Hiſt. l.* 12. *c.* 10. *n.* 26. teſtatur, quod Patres Trid. voluerint omitti hæc verba: *Declarat etiam attritionem ſufficere ad Sacramenti hujus conſtitutionem*, & loco verbi *ſufficere*, voluerint poni, *diſponere ad gratiam in Sacramento*: ergo mens Trid. non fuit docere, quo attritio ſufficiat cum Sacramento. R. Teſte eodem Palav. etiam voluerunt omitti hæc, *Cum attritio ſine aliquo in Deum dilectionis motu eſſe vix queat*, neque tamen adverſarii concedunt inde inferi, quod cum attritione illa ſupernaturali non adſit vel non requiratur dilectionis motus: itaque n. c. id enim ſatis docent verbis n. 836. relatis. Quod autem voluerint omitti priora iſta verba, cauſa ſufficiens fuit, ne præjudicarent ſententiæ Scoti & aliorum, qui dicunt nullam contritionem pertinere ad conſtitutionem Sacramenti, ſed eſſentiam conſiſtere in ſola abſolutione, actus autem pœnitentis eſſe conditiones eſſentialiter prærequiſitas. 844

Inſt. Alex. VII. in decreto dato diu poſt Trid. ſignificat Eccleſiam nihil definiviſſe circa ſufficientiam attritionis pro Sacramento Pœnitentiæ. R. Hoc ſolvendum eſſe *n.* 776. Poſſuntque de Trid. plura videri apud Francol. *de dolore l.* 1. *c.* 6.

Q. 114. *Ubi doceant* SS. PP. *& ſpeciatim* S. Aug. *quod attritio ſufficiat cum Sacramento?* R. Locos & verba PP. addit Pinthereau a p. 116. ſed ſpeciatim ex S. Aug. *Probatur* 1. nam docet illum dolorem ſufficere pro confeſſione, & abſolutione, qui præeunte fide concipitur ex formidine divini judicii, ſcribens enim in Epiſt. 254. alias 104. ad Nectarium, ſic habet, *Pœnitentia impetrat veniam & purgat admiſſum, ſed illa, quæ in vera religione agitur, quæ futurum Dei judicium cogitat, non illa, quæ ad horam hominibus exhibetur aut figitur, non ut a delicto anima purgetur in æternum, ſed ut interius a præſenti reatu moleſtiæ vita cito peritura liberetur: hinc chriſtianis confitentibus atque deprecantibus, qui delicto illo fuerant implicati ..... pœnitentiæ dolorem fructuoſum eſſe credimus, eiſque ad correctionem ſufficere exiſtimavimus, quod ineſt cordibus eorum fides, qua conſiderare poſſent, quid de divino judicio formidare deberent.* His verbis docet S. Aug. dolorem ex prævia fide conceptum per conſiderationem & formidinem divini judicii, ſufficere etiam proxime ad juſtificationem: nam dicit, quod *impetret veniam, purget admiſſum, animam, purget in æternum, ſufficiat ad correctionem*: atqui non ſufficit ſine Sacramento, uti certum eſt: ergo mens S. Aug. eſt, quod ſufficiat cum Sacramento, ideoque dicit ſufficere *confitentibus atque deprecantibus*, ideſt, petentibus abſolvi, *quos pœnitet, qui rogant, qui pedes amplectuntur, &c.* 845 *Probatur* 2. Qui, quantum attinet ad actus prærequiſitos, *eſt vere chriſtianus*, ille eſt proxime diſpoſitus ad fructuoſum Baptiſmum: ſed ſecundum S. Aug. qui credit & propter ſpem beatitudinis vel metum gehennæ fieri vult chriſtianus, ille, quantum attinet ad actus prærequiſitos, eſt vere chriſtianus: ergo. *Prob. min.* nam S. Aug. l. de catechizandis rudib. c. 17. agens de aliquo: *qui propter beatitudinem ſempiternam .... vult fieri chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum diabolo*, de illo ſubjungit, *vere chriſtianus eſt .... qui etiam proficiendo perveniet ad talem animum, ut plus amet Dominum, quam timeat gehennam*: ergo ex mente S. Auguſt. qui credit, & propter ſpem vel metum fieri vult chriſtianus, quantum attinet ad actus prærequiſitos, *eſt vere chriſtianus*. 846

Reſp. Le Drou *per To, vere chriſtianus eſt*, ſignificari, quod accedat ad fidem animo chriſtiano, ideſt tali, qui ſpem faciat eum a fide non defuturum. *Contra eſt*, nam priuſquam poſſit facere ſpem non deficiendi a fide Chriſtiana, debet ſupponi eſſe vere chriſtianus, & hoc habet, ſecundum S. Aug. ſi credat, ſperet beatitudinem ac metuat ignem æternum. ergo.

Objic. 1. S. Aug. *l. de fide & operibus c.* 10. docet actum charitatis prærequiri ante Baptiſmum, & ideo ſæpe alibi dicit rudes catechizandos de neceſſitate actus charitatis. Similia habet ſæpe alibi, ut fuſe Le Drou *diſt.* 2 *c.* 5. R. Ex omnibus plus colligi non poteſt, quam unumquemque hominem etiam non baptizatum teneri ex præcepto charitatis diligere Deum ſuper omnia, in primis quamprimum eum ſufficienter cognoſcit; deinde ſæpius per vitam: præterea etiam in fine vitæ, ut pluribus explicatum eſt *l.* 2. *n.* 133. & 144. Denique S. Aug. ſæpe commendat charitatem tanquam utilem ad omnia, ſed nullibi aſſerit abſolutam ejus ad Sacramenta neceſſitatem. 847

Objic. 2. Varia loca S. Aug. & PP. nam 1. *lib. de vera & falſa pœn. c.* 9. ait, *Sine amore Dei nemo umquam invenit gratiam.* 2. *Ser.* 7. *de tempore, Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati & amor Dei.* 3. *De civ. l.* 1 *c.* 27. *Niſi deſiſtant a peccatis habendo charitatem, quæ non agit perperam, niſi eis prodeſſe poteſt.* 4. *Tr.* 9. *in Joannem, & l.* 2. *contra Creſcon. c.* 12. *Charitas una ſi adſit, omnia illa recte fiunt: ſi autem deſit illa, omnia fruſtra fiunt.* Similia ſæpe habet. 5. Ubicumque agit de Pœnitentia, ſemper inculcat amorem juſtitiæ vel boni. 6. Clemens Alexandrinus dicit, *Abſque charitate nihil gratum eſt Deo.* Similia paſſim habent etiam alii PP. R. ad 1. quod liber ille non ſit S. Aug. uti expreſſe notatur ante cap. 1. nam c. 17. citat S. Auguſt. tanquam auctorem a ſe diſtinctum. Quicumque autem ſit auctor, plus non vult, quam ad recuperandam gratiam requiri aliquem amorem Dei, ſaltem concupiſcentiæ, qui ſemper aderit, nam *ſpes ſine amore eſſe non poteſt*, inquit S. Aug. Ench. *c.* 8. *Ad* 2. *&* 3. Iſtis locis agit de pœnitentia extra Sacramentum, quale habent etiam infideles; hinc ſubjungit illud de Davide, *Tibi ſoli peccavi*, quod utique factum eſt ſine Sacramento. *Ad* 4. Tantum vult, ſi charitas habitualis deſit, nihil poſſe fieri meritorium vitæ æternæ, nec obtineri poſſe ſalutem. *Ad* 5. Ripal. *De ente ſupern. tom.* 3. *d.* 22. *ſ.* 12. *a n.* 138. & pluribus *ſ.* 19. recte oſtendit S. Aug. per amorem juſtitiæ vel boni, item per ſimilia verba non ſemper intelligi- 848